

ირმა ბოჭორიშვილი

ინტეგრირებული გაკვეთილი, როგორც სწავლების თანამედროვე ფორმა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში

ცოდნის შექმნა რომ მრავალმხრივი და დაუსრულებელი პროცესია დღეს ამაზე ყველა თანხმდება და როცა საქმე მოზარდს ეხება, ზოგადი განათლების მიზნები გვავალდებულებს საჭირო ცოდნასთან ერთად მათ ყველა ის უნარი და ჩვევა გამოვუშუშოთ, რომელიც 21-ე საუკუნის ახალგაზრდას სჭირდება. აღნიშნული დოკუმენტი გულისხმობს, რომ სხვა მოთხოვნებთან ერთად მოზარდმა შეძლოს:

- საკუთარი შესაძლებლობებისა და ინტერესების უწყვეტი განვითარება მთელი ცხოვრების განმავლობაში და მათი მაქსიმალური რეალიზება როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის საზღვრებს გარეთაც;
- სასკოლო განათლებამ უნდა ჩამოუყალიბოს მოზარდს უწყვეტი განვითარების, მთელი ცხოვრების განმავლობაში ახალი ცოდნისა და ჩვევების დამოუკიდებლად შექმნის უნარი, რათა შეძლოს საკუთარი შესაძლებლობებისა და სულიერი მიდრეკილებების ადეკვატურად განსაზღვრა და ამის მიხედვით საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საკუთარი ადგილის დამკვიდრება;
- მოზარდი მზად უნდა იყოს არჩევანი გააკეთოს მომავალი განათლებისა და შრომითი საქმიანობისათვის (საქართველოს მთავრობის დადგენილება №84 2004 წლის 18 ოქტომბერი ქ. თბილისი ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების დამტკიცების შესახებ).

საგანთა ინტეგრაცია თანამედროვე სწავლების მნიშვნელოვანი ფორმაა, რომელიც მოსწავლეს საშუალებას აძლევს დაინახოს სხვადასხვა დისციპლინებს შორის განსაკუთრებული კავშირი ცოდნა და უნარები, რომელსაც ერთ საგანში ღებულობს, გადაიტანოს სხვა სიტუაციაში ახლი ცოდნის შესაძენად (ტრანსფერი) და არ იყოს კონტექსტიდან ამოღებული. ამ გზით მოსწავლე გრძნობს, რომ ადვილად ითვისებს ახალ მასალას და მოტივაციააძაღლებული უფრო მეტი მონდომებითა და შემართებით შეუდგება ცოდნის შენებას, რითაც ადვილად შეძლებს სამყაროს შეცნობას. ჩვენ ისინი უნდა მოვამზადოთ საღად მოაზროვნე ადამიანებად. „მეცნიერული აზრი არის ჩვენი არსებობა. ჩვენი მიზანი არ არის ახალგაზრდებს ცალკე-

ული საგნები ვასწავლოთ, არამედ ჩვენ ისინი უნდა მოვამზადოთ საღად მოაზროვნე ადამიანებად. მოსწავლემ სკოლიდან უნდა წაიღოს საღად აზროვნება, რაც მხოლოდ ლოგიკამდე არ დაიყვანება - საქმე ეხება ადამიანის მოღვაწეობის ყველა სფეროს“. ეს სიტყვები ეკუთვნის თანამედროვე ფიზიკოსს, გია დვალს (მიქაძე, 2017).

ადრეულ ასაკში მოსწავლეებს უჭირთ აბსტრაქტული აზროვნება, ანალიზი, განზოგადება და კიდევ უფრო მეტად - ცალკეულ დისციპლინებში ნასწავლი კონცეფციების სინთეზი. რაც უფრო დაქუცმაცებულია სამყარო მოსწავლისთვის სხვადასხვა “საგნად“, მით უფრო უჭირს მისი აღქმა და შესწავლა. ასაკთან ერთად ეს სირთულე იოლად დაიძლევა. ამ კუთხით ასაკობრივ განვითარებასთან ერთად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება კარგად დაგეგმილ და ჩატარებულ ინტეგრირებულ გაკვეთილებს (იხ. ბოჭორიშვილი).⁷

სწავლების ამ ფორმას რაც უფრო ადრეულ საფეხურზე მივმართავთ, მით მეტად შევძლებთ მოსწავლემ შეიძინოს საუკეთესო უნარები/ გამოცდილება, კრიტიკული აზროვნების უნარი, რომელსაც დამოუკიდებლად მუშაობის დროს შედეგიანად გამოიყენებს. ქართული ენისა და ლიტერატურის საგანი სხვადასხვაგვარ საშუალებას იძლევა, მონათესავე თემები ყველა საგანთან შეიძლება, მაგრამ ბუნებისმცოდნეობა ამ მხრივ ბევრ შანსს გვაძლევს. ის დაეხმარება მოსწავლეებს არსებული სამყაროს რეალურად აღქმაში, ხოლო ენა და ლიტერატურა საშუალებას აძლევს, ინდივიდუალურად გამოხატონ საკუთარი სულიერი განცდები.

ამ მხრივ კი გადამწვეტი როლი მასწავლებლებს გვეკისრება. ჩვენ უნდა დავეგეგმოთ და განვახორციელოთ ისეთი აქტივობები, რომელიც მორგებული იქნება მოსწავლეთა ინტერესებს და ამასთანავე უპასუხებს ესგ-ის მოთხოვნებს. პრიორიტეტული გამჭოლი კომპეტენციებში ვკითხულობთ:

თ) სწავლის სწავლა. სწავლის სწავლა არის სწავლის პროცესის დამოუკიდებლად მართვის უნარი. მასწავლებელმა უნდა მიმართოს მოსწავლის ყურადღება სწავლის პროცესზე, მის მიმდინარეობაზე; დაეხმაროს მოსწავლეს იმ ფაქტორებისა და პირობების გაცნობიერებაში, რომლებიც აფერხებს ან ხელს უწყობს სასწავლო პროცესის მსვლელობას; აღმოაჩინოს ის ხერხები და მიდგომები, რომლებიც აუმჯობესებს სწავლის შედეგებს და გამოუმუშავოს სწავლის სტრატეგიების დამოუკიდებლად გამოყენების უნარი (მუხლი 48. ეროვნული სასწავლო

⁷ იხ. მ. ბოჭორიშვილი, <https://cutt.ly/defy4hC> (დამოწმებულია: 12.04.2017)

გეგმის პრიორიტეტული გამჭოლი კომპეტენციები, თავი VIII); დ. უზნაძის მიხედვით, სწავლების არსი ახსნა და ამ გზით მოვლენათა, ფაქტთა და საგანთა ცნობიერებაში ასახვა, მოზარდის ცნებითი აზროვნების განვითარებაა. ახსნა კი უცნობის ნაცნობზე, ახლის ძველზე დაყვანასა და სწორედ ამით ნაცნობისა და ძველის უფრო მაღალ საფეხურზე აყვანას ნიშნავს, - აღნიშნავს დ. უზნაძე (ჯაფარიძე: 2014). ასე რომ, მასწავლებელი შუამავალია ახალ მასალასა და ბავშვის შესაძლებლობებს შორის. სწორედ მის პროფესიონალიზმზეა დამოკიდებული, რამდენად ადვილად და დასამახსოვრებლად შეაძლებინებს მოსწავლეს მისთვის ერთი შეხედვით ურთულესი მასალის ათვისებას.

მეხუთეკლასელები ვაჟა-ფშაველას გაცნობას ლექსით „უნუგემოდ ყოფნას“ იწყებენ. სასურველია ვაჟას, როგორც „ბუნების მესაიდუმლის“ მოსწავლეებთან წარსადგენად მასწავლებელმა მოსწავლეს ბუნებისმცოდნეობაში მიღებული ცოდნის საშუალებით ხელი შეაშველოს (სკაფოლინგი) ვაჟას სამყაროეული ხედვის საწყისი ელემენტების დასაუფლებლად. ლექსი თანაგანცდის (ემპათიის) ელემენტების გარდა, ბუნების კანონზომიერებების მოსწავლეთა ამ ასაკისათვის შესაბამის დონეზე გასააზრებლად გამოვიყენოთ.

თანამედროვე ზოგად-საგანმანათლებლო სტანდარტი (ესგ, საბუნებისმეტყველო განათლების მნიშვნელობა) გულისხმობს მოსწავლის აღჭურვას იმ ცოდნითა და უნარ-ჩვევებით, რომლებიც მას საშუალებას მისცემს, ალლო აულოს კაცობრიობის სწრაფ პროგრესს, გამოიყენოს თანამედროვე მეცნიერების მიღწევები, გახდეს საზოგადოების სრულფასოვანი წევრი. ცოდნის პასიური მიმღებიდან მოსწავლე უნდა ჩამოყალიბდეს აქტიურ შემემცნებლად, რომელიც შეძლებს მიღებული ცოდნა გამოიყენოს როგორც პროფესიული წარმატებისათვის, ასევე საზოგადოების სასიკეთოდ. იმისათვის, რომ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების სწავლებამ დააკმაყოფილოს აღნიშნული კრიტერიუმები, საჭიროა მოსწავლეს: გაცნობიერებული ჰქონდეს სამყაროში მიმდინარე პროცესების ერთიანობა (ესგ, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები ზოგადი ნაწილი). ამაში მეხუთეკლასელებს ბუნებისმცოდნეობაში შესწავლილი თემა „ყვავილი“ ეხმარებათ. გაკვეთილის თემაც „ბუნების კანონზომიერება“ საგანთა შესაბამისად შეირჩა.

გაკვეთილის მიზანიც ორივე საგნის შედეგზე გასვლას გულისხმობს:

მოსწავლეები:

- ტექსტში მოძებნიან სათანადო ადგილებს;
- გაანალიზებენ ბუნებისმცოდნეობაში მიღებული ცოდნის საფუძველზე;
- ახსნიან რატომ იყო ია უნუგეშოდ;
- იმსჯელებენ ბუნების კანონზომიერებაზე;
- ერთად ააგებენ ტექსტს.

სტანდარტთან შესაბამისობა:

ქართ.V.8. მოსწავლეს შეუძლია სხვადასხვა ჟანრის მხატვრული ტექსტების წაკითხვა და ადეკვატურად გაგება-გაანალიზება.

მსჯელობს მისთვის საინტერესო საკითხების შესახებ და გამოხატავს საკუთარ პოზიციას; აფასებს ნაწარმოებში განვითარებულ მოვლენებს სხვადასხვა პერსონაჟის პოზიციიდან;

ქართ.V.9. მოსწავლეს აქვს წაკითხული მხატვრული ტექსტის ინტერპრეტაციის საწყისი უნარი.

გააზრებულად აკავშირებს სათაურს ტექსტთან;

საკუთარი სიტყვებით გადმოსცემს ტექსტის შინაარსს;

იმახსოვრებს და საკუთარი სიტყვებით გადმოსცემს არსებით ინფორმაციას ტექსტის ცალკეული მონაკვეთიდან;

განაწილებს შეკუმშულად, მოკლედ გადმოცემულ ამბავს;

განსაზღვრავს, რა იცის/ რა არ იცის ცალკეულმა პერსონაჟმა;

ქართ.V.15. მოსწავლეს შეუძლია გრამატიკული წესების მართებულად გამოყენება და მართლწერის ნორმების დაცვა.

ასწორებს გრამატიკულ შეცდომებს (მაგ: სუბიექტ-ობიექტისა და ზმნის სინტაქსური ურთიერთობის წესების დარღვევისას), ითვალისწინებს ზმნის პირის ფორმათა აგების კანონზომიერებებს;

ტექსტის შექმნისას იცავს ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებს და აკეთებს კორექტურას.

ბუნ.V.1. მოსწავლეს შეუძლია ყვავილოვანი მცენარის ძირითადი ორგანოების მათ ფუნქციებთან დაკავშირება.

ინტეგრირებული გაკვეთილი ძველ, ტრადიციულ მეთოდებთან (კითხვა-პასუხი, ანალიზი...) ერთად, თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებას და სწავლების თანამედროვე მეთოდების დანერგვასაც გულისხმობს. გამოწვევის ფაზაზე ვიყენებ ვიდეომონტაჟს - ყვავილის სასიცოცხლო ციკლი⁸, რის საფუძველზეც მოსწავლეები ადვილად ხსნიან რატომ იყო ია უნუგეშოდ, ამისთვის ავსებენ სპეციალურ ცხრილებს ბუნებისმცოდნეობის ცნებებით. რაც საშუალებას აძლევს შეემზადონ არგუმენტირებული მსჯელობისთვის, ჩამოაყალიბონ საკუთარი აზრები, გამარ-

⁸ იხ. <https://www.youtube.com/watch?v=00sE24ngAGo> (დამოწმებულია: 12.04.2017)

თონ წინადადებები და საზოგადოების (თანაკლასელების) წინაშე წარდგენენ თავდაჯერებულები. მასწავლებელი აქ მხოლოდ ფასილიტატორის როლს ვასრულებ, მოსწავლეები თავად აგებენ ცოდნას. ეს ვიდეომონტაჟი აძლევს მოსწავლეებს საშუალებას ანუგეზონ ია. ამამი კი მხატვრულ-მემოქმედებითი აზროვნება ეხმარებათ. მიუხედავად იმისა, რომ ია სრულ უნუგეზობამია და მოსწავლეები ამის მიზეზს მეცნიერულად ხსნიან, ფაქტების დასახელებით, იგივე ცოდნა აძლევთ საშუალებას ანუგეზონ და ლამაზი სიტყვებით დაამშვიდონ ია, ეუბნებიან, რომ „მართალია, კვდები, მაგრამ შენი სიცოცხლე ღირდა იმად, რომ ადამიანებს სიკეთე მოუტანე, „საარსებო ჟანგბადი მიაწოდე, ეს კი ბევრს ნიშნავს“. ანდა „...მართალია, მოკვდები, მაგრამ შენს თესლზე ახალი სიცოცხლე აღმოცენდება, ამისთვის უნდა დაემორჩილო ბუნების კანონზომიერებას სხვებისთვის გაისარჯე, დაიხარჯე“. - აი რას წერენ მოსწავლეები. ამ გზით ეძლევათ მოსწავლეებს შანსი დაფიქრდნენ და გააანალიზონ ბუნების კანონზომიერება და მათი ასაკისათვის შესაფერისი ცოდნით აღჭურვილებს გაუჩნდეთ სურვილი ახალი ცოდნის შეძენისა.

ნებისმიერი აქტივობა, თუ გაკვეთილის გეგმა, შედეგის მიღებაზეა ორიენტირებული, ინტეგრირებული გაკვეთილის ძირითადი მახასიათებელი არის ის, რომ იგი უზრუნველყოფდეს ინტეგრირებული საგნების შესაბამისი სასწავლო შედეგების მიღწევას. შედეგზე ორიენტირება გულისხმობს მოსწავლისათვის მიწოდებული ინფორმაციის არა მხოლოდ დამახსოვრებას, არამედ ამ ინფორმაციის მყარ, დინამიურ და ფუნქციურ ცოდნად გარდაქმნას (ეროვნული სასწავლო გეგმა, შესავალი) ამ მხრივ თანამედროვე სწავლების მეთოდი „წერა მრგვალი მაგიდის ირგვლივ ძალიან ეფექტურია გაკვეთილის მესამე ფაზაზე. არადა ქართულის მასწავლებლებს კარგად გვესმის თუ რამდენად უჭირთ საკუთარი ნააზრვის წერილობით გადმოცემა, ის რომ, რასაც მსჯელობისას გადმოცემენ წერილობით ვერ აფიქსირებენ. ამასთან ქართული ენისა და ლიტერატურის სწავლების მიზნები და ამოცანები გულისხმობს მოზარდს განუვითაროს საკუთარი აზრის ლოგიკური თანამიმდევრობით გამოთქმისა და სხვადასხვა დანიშნულების წერილობითი ტექსტის შექმნის უნარი (ესგ, ქართული ენისა და ლიტერატურის სწავლების მიზნები და ამოცანები); ამ პრობლემის მოგვარების ერთ-ერთი გზაა ამ ფორმით ტექსტის აგება. მასში ყველა მოსწავლეს ეძლევა საშუალება საკუთარი ნააზრვი გადმოსცეს წერილობით და სხვადასხვა დაეხმაროს, ერთად აგებული ტექსტი მეტ მოტივაციას აძლევს მოსწავლეს და ეხმარება ახალი უნარების შექმნასა და სათანადო ცოდნით აღჭურვაში. წერის დაწყებამდე ერთად შევიმუშავებთ შეფასების კრიტერიუმებს, სადაც ვითვალისწინებ არგუმენტირებული ესეს ელემენტებს:

- პასუხობს სათაურს
- ნაშრომის ორგანიზებულობა
- ცოდნა (ბუნებისმცოდნეობა, ტექსტი)
- არგუმენტირებული, ლოგიკური მსჯელობა
- მართლწერა
- პუნქტუაცია

მოსწავლეები ჯგუფურად აგებენ ტექსტებს, ასწორებენ სასვენ ნიშნებს, ამ კრიტერიუმებით აფასებენ ნაშრომებს.

გაკვეთილის წარმატებად მიმაჩნია ის, რომ მოზარდებს განუვითარდათ სააზროვნო და წერის უნარები. საკუთარი ხელით პროდუქტის შექმნის გუნდური უნარი. უფრო მეტად თავდაჯერებული და მოტივირებული გახდნენ, რაც შემდგომში მათთვის ახალი წარმატებების საფუძველი იქნება.

დასკვნა: მსგავსი გაკვეთილების ჩატარების შემდეგ მოსწავლეები შეძლებენ ქართული ლიტერატურისა და ენის სფეროში მოპოვებული ცოდნის საფუძველზე ბუნებისმცოდნეობის კანონების უკეთ გააზრებას, რაც მათი მომავალი წარმატების საფუძველია. მასწავლებელს კი გვეძლევა საშუალება შევაფასოთ საკუთარი მუშაობა და დავვეგმოთ შესაფერისი აქტივობები მომავალში მოსწავლეთა ცოდნის დონის და უნარების გასაფართოებლად.

დამოწმებული ლიტერატურა:

ბოჭორიშვილი: ბოჭორიშვილი, მ. პრაქტიკული პედაგოგია: როგორ დავვეგმოთ და ჩავატაროთ ინტეგრირებული გაკვეთილი <https://cutt.ly/defy4hC> (დამოწმებულია: 12.04.2017);

ესგ, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები ზოგადი ნაწილი;

ესგ, „ქართული ენის და ლიტერატურის სტანდარტი. 2011-2016 სასწ. წელი;

ესგ, შესავალი. 2011-2016 სასწ. წელი;

მასწავლებლის საქმიანობის დაწყების, პროფესიული განვითარებისა და კარიერული წინსვლის სქემის გზამკვლევი ნაწილი II;

მიქაძე, 2017: მიქაძე, ნ. ინტეგრირებული გაკვეთილი ფიზიკა - ქართული ენა და ლიტერატურა, 1 აპრილი, 2017 <http://mastsavlebeli.ge/?p=13847> (დამოწმებულია: 10.04.2017);

საქართველოს მთავრობის დადგენილება №84 2004 წლის 18 ოქტომბერი ქ. თბილისი ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების დამტკიცების შესახებ;

ჯაფარიძე, 2014: ჯაფარიძე, მ. დიმიტრი უზნაძის პედაგოგიური შეხედულებები, 27 ოქტომბერი, 2014 <http://mastsavlebeli.ge/?p=1858> (დამოწმებულია: 10.04.2017).

Irma Bochorishvili

**An integrated lesson as a modern form of teaching
in the Georgian language and literature**

Irma Bochorishvili in her work “An integrated lesson as a modern form of teaching in the Georgian language and literature” discusses about the modern challenges and requirements that are necessary for the modern forms of teaching. The aims of general education oblige us to make adults have all the skills with essential knowledge which are needed for the youngs of the 21st century. On this way a well-planned integrated lesson has a great importance.

The earlier we apply for the form of teaching, the more we will be able to make a student get the best skills/experience that he will use successfully at the time of working independently.

The subject of the Georgian language and literature is presented in various ways. Similar themes may be connected to all subjects but science gives us a lot of chances on this way. It helps students to recognise the world around them, but a language and literature give them possibilities to express their spiritual feelings. A student should be not only a passive receiver of knowledge but also he should form as an active learner, who will be able to use acquired knowledge for professional success and in favour of society too.

After that the author surveys in detail all of the activities that help her to achieve good results in her students. How the students build their knowledge, how the chance is given for them to think and realise nature's regularity and outfitted with suitable knowledge in their age to have the desire of getting new knowledge. The text built in group developed thinking and writing skills in adults, a team skill to create a product on their own. They became more confident and motivated that will be a base for their new success in the future.